

Botvidsbygdens Släktforskarförening

BSF-nytt 4, 2024

Sol, vind och vatten, höga berg och djupa hav .....

Ja, nu har sommaren verkligen kommit. Den som många av oss längtar efter under långa, mörka månader. Vi i styrelsen hoppas att vi har kunnat erbjuda våra medlemmar trevlig förströelse under denna tid. Nu är det dags att ladda upp för kommande aktiviteter. Jag kan redan nu avslöja att första medlemsmötet i september blir en utfärd till Åkers styckebruks arkiv och museum. Sedan väntar föredrag om fattigvården och om sjöfolk. Det gäller att hålla utkik på vår hemsida.

Till er alla från oss alla önskas

EN HÄRLIG SOMMAR

Carin

Vårterminens sista aktivitet var ett besök på Blockmakarens Hus på Stigbergsgatan. Här kommer en resumé av det besöket, skriven av Allan Andersson.

Blockmakarens hus

Stigbergsgatan 21 där ligger Blockmakarens hus. Jag visste inte att det fanns ett sådant yrke. Men när man tänker efter var det nog ett mycket viktigt arbete på segelfartygens tid. Ett block som kraschade under en storm kunde ju få katastrofala följder.

Femton vetgiriga från släktforskarföreningen samlades uppe på Stigbergsgatan en fin vårkväll för en guidning. Anna hette guiden som hade en trevlig och lärorik visning av husen.

Huset är egentligen två hopbyggda hus, ett envånings från 1725 och ett tvåvånings från något senare. Det ägdes av Anna Catarina och dit kom blockmakare Gustav Andersson som inneboende. Sen gifte de sig och fick tre barn.

Paret räknades väl inte riktigt som arbetarklass utan stod något högre på rangskalan. Han hade ett kvalificerat arbete och hon kunde vara hemmafru.

Lägenheten bestod av en typ av allrum med kakelugn där man åt och arbetade och kanske

även sov. Andersson hade sina verktyg och sin svarv där. Där snickrade han block och svarvade hjul till flottan men även en del till andra. Köket var mycket litet och mycket mörkt: en kammare som egentligen var andra våningen på det andra huset. Med kakelugn.

Gavelväggen lutade inåt, golven lutade nedåt eller uppåt beroende färdriktning. Trappor lite här och där. Höga trösklar och lågt i tak så man fick inta en lämplig underdånig kroppsställning. I början på 1920-talet blev hans fru sjuk och avled. Då tyckte Gustav det var nog och hängde sig.

På nedre våningen bodde Emilia Sjögren, gift med kusken Gustav Gustavsson. De fick fem barn och en Sankt Bernhardshund. Emilia blev änka innan det sista barnet, Karl Gustav, föddes. Hon jobbade varje dag, extrajobb på söndagarna när hon inte spelade trumpet på Frälsningsarmén. Kök med vedspis och en ganska liten kammare.

Andra världskriget; det var brist på allting. Underhållet av huset blev eftersatt. Kalla vintrar var det isbeläggning på tapeterna men när minsta pojken blev biten av hungriga råttor flyttade hon till ett annat hus. På 20-talet var huset så nergånget att ingen kunde bo där. Stockholm stad köpte huset/husen och rustade lite. 1950 flyttade Emilia tillbaka och levde där till sin död 1975, 95 år gammal. Sen gjordes det om till museum.

Första guiden var Emilias råttbitne son.
Han visste hur det hade varit.

Tack för en intressant och trevlig kväll.

Text: Allan Andersson

Foto: Inger Feldhofer

Nya medlemmar:

Vi har fått en ny medlem sedan förra numret av BSF-nytt.

May Erlandsson

Huddinge

Välkommen till oss och vi hoppas att du ska trivas hos oss.

MIDSOMMAR

I Nordiska Muséets nyhetsbrev skriver Tora Wall om midsommar. Jag saxar några delar av hennes artikel:

Vad är det vi firar på midsommarafton?

–Ser vi till Europa i övrigt, så är midsommar en del av firandet av övergången mellan vår och sommar, då människor sådde och hoppades på god växt. Midsommarfirandet går tillbaka till Johannes Döparens dag 24 juni och den tid när vi var katolska, före 1500-talet. Den kopplingen märks i Danmark och Norge, där dagen kallas S:t Hans dag.

–Midsommarfirandet kom till oss från Tyskland, antagligen i samband med att vi kristnades. Men i Sverige har vi sen länge kopplat loss den religiösa innebörden.

Fram till 1952 var midsommaraftonens fasta datum den 23 juni, men 1953 bestämdes det att midsommaraftonen alltid skulle ligga på en fredag mellan 20 och 26 juni för att passa bättre in i arbetsveckan.

Sju sorters blommor är inte allt. I folktron var naturen full av magi och mystiska krafter under midsommarnatten. Tora Wall, folklorist på Nordiska museet, berättar om ritualer för att fånga magin – och hur du skyddar dig mot övernaturliga väsen i den ljusa midsommarnatten.

Först, vad menas med folktro?

–Då syftar vi på föreställningar, ofta med övernaturligt innehåll, som präglar människors tankevärld men inte är en del av den officiella religionen. Företeelser som magi, väsen och

ritualer för att få magiskt skydd, bota sjukdomar, förutspå framtiden, dra lycka till sig själv eller bringa olycka över någon annan.

Vad säger berättelserna om midsommarnatten?

–Midsommarnatten troddes vara fylld av magi. Övernaturliga krafter och väsen var i rörelse, så det gällde att vara försiktig men också att själv använda sig av magin. Midsommar, liksom de andra stora högtiderna under året, ansågs lämpa sig särskilt väl för att förutsäga framtiden. Tre frågor var centrala: vilka skulle dö, vilka skulle gifta sig och hur skulle skörden bli under det kommande året, berättar Tora.

Man kunde sitta tyst och **vaka** på en magiskt laddad plats om natten, till exempel vid en jordfast sten eller en korsning där fyra vägar möttes. Hade man tålamod skulle till slut framtiden visa sig.

Sju blommor siar om framtida kärlek

Lekfulla kärleksspådomar var särskilt populära hos de unga och ogifta. En av de vanligaste metoderna finns fortfarande kvar men är idag i första hand en barntradition: att plocka blommor och lägga under kudden för att drömma om den man ska gifta sig med.

Blommorna skulle enligt traditionen plockas under tystnad, prat och skratt bröt magin. Tystnad är ett vanligt inslag i folktrons magiska tänkande, att gå ifrån det vardagliga beteendet markerar att det är rit som utförs.

Antalet blommor varierar men vanligast är nio eller sju, tal som i många sammanhang ses som magiska. Ibland sägs det också att den som vill spå sig ska klättra över en gårdsgård mellan varje blomma. Det kan ses som en symbolisk gränsöverskridning mellan den vanliga världen och det övernaturligas värld.

Akta dig för övernaturliga väsen

Alla väsen kunde ställa till med skada men en del sågs som farligare än andra: **Näcken** härskade över sjöar, forsar och åar och var känd för sin lust att dra människor med sig ner under ytan, där de drucknade eller tvingades leva med honom i hans rike under vatten. Han var också känd för sin trollbindande musik, och den som lyssnade till tonerna hamnade i näckens våld. I Skåne var föreställningen om näcken i hästgestalt så dominerande att den utvecklats till ett väsen som nästan kan betraktas som fristående: **bäckhästen**.

Älvorna var ett annat farligt väsen, kända för att sätta sjukdom på människor om de blev retade (och de var lättstötta). Röda utslag på huden som kliade och sved kallades ibland för älvblåst eftersom man tänkte att de uppkommit för att älvorna blåst på en. För att få bot kunde man offra till älvorna eller blåsa genom ett ihåligt strå ner i skål med nordrinnande vatten – eller ännu hellre midsommardagg – för att på så sätt vända magin tillbaka mot älvorna.

Nämns några sätt att skydda sig mot väsen?

–Järn! Den som hade ett eldstål, en kniv eller en sax med sig kunde känna sig trygg. Eld var ett annat kraftfullt skyddsmedel. Salt troddes också ha skyddande egenskaper. Man kunde

gärna kombinera två skydd, till exempel kasta några saltkorn i elden. Att nämna Guds namn, göra korstecken eller läsa ur Bibeln hjälpte alltid den som hamnat i det övernaturligas makt. För den som blivit bergtagen av trollen var det viktigt att komma ihåg att inte smaka på något de bjöd att äta eller dricka.

Ja, som ni ser är det mycket att tänka på när man firar midsommar.

Vi önskar er alla en skön sommar och så ses vi igen i höst.

